

Diplomitöö
392159

Diplomitöö on arvestatud.

9.5.40. y. Kadu. Stud.iur. Artur Taska

E.V.
TARTU ÜLILÄS
DIPLOMITÖÖDE
9. mail 1940
Nr 50
TARTU

ISIKUVASTANE VÄGIVALD

KEHTIVAS KRIMINAALSEADUSTIKUS

A.A.
1955

Tartu 1940

Loovõhik 10. V 1940.
Tõrjekõrvald

Sisukord

I osa. Teokoostis

A. Süütegu	lk.	4
B. Süüeldused	"	10
C. Kvalifitseeritud isikuvastane vägivald	"	13

II osa. Isikuvastane vägivald eraldatuna ja võrrelduna teiste isikuvastaste süütegudega

A. Isikuvastane vägivald ja kehavigastamine	"	16
B. Isikuvastane vägivald ja teoga auhaavamine	"	21
C. Isikuvastane vägivald ja süüteod üksik- isiku vabaduse vastu	"	25
D. Isikuvastane vägivald ja seksuaalsüüteod	"	29
E. Isikuvastane vägivald ja kahevõitlus . . .	"	30

III osa. Isikuvastane vägivald teiste süütegude elemendina

A. Isikuvastane vägivald expressis verbis fikseeritud elemendina-vahendina	"	31
B. Isikuvastane vägivald võimaliku elemen- dina-vahendina	"	40
C. Isikuvastane vägivald karistatavust ja karistuse suurust tingiva elemendina . . .	"	44
D. Isikuvastane vägivaldaga mitteidentne vägivald	"	46

ISIKUVASTANE VÄGIVALD KEHTIVAS

KRIMINAALSEADUSTIKUS

"Süüdlast tahtlikus löömisel või muus vägivaldlateos, mis rikkus kehapuutumatust, karistatakse selle vägivaldaga eest isiku kallal: arestiga mitte üle kuue kuu."¹ Nii on sõnastatud isikuvastast vägivaldast kui süütegu käsitlev ja lahendav sätte meie kehtivas Kriminaalseadustikus [KRS]. Asume allpool antu täpsele juriidilisele analüüsimisele ja sisustamisele.

¹ KRS § 438.

I OSA. TEOKOOSTIS

A. Süütegu

1. Definitatsioon. Nagu teada, puudub seadustikus isikuvastase vägivalla legaaldefinitatsioon, sellepärast peab seda püstitama tuletuslikul teel §-st 438 ühes teiste isikuvastasele vägivallale lähedaste süütegude täpse eraldamise ja piiritlemisega. Tarviliku ja üksikasjalise analüüsi sooritamise järelle saame järgmise definitiooni: isikuvastane vägivald on kehapuutumatus omavoliline rikkumine ühes füüsilise kannatuse tekitamisega.

Osa doktriinist käsitleb isikuvastast vägivalda kehavigastamise ühe alaliigina. Samal seisukohal asub ka meie kehtiva KrS-u suhtes H. Madisson², kuid seda arvamust ei saa õigekstunnustavalt

² Vrd. H. Madisson, Isiku vigastusi KrS-s, i. Õigus 1935, 10, lk. 434.

jagada, sest KrS eristab juba terminoloogiliselt kehavigastuse isikuvastasest vägivallast, ning peale muu, mis kõige olulisem, erineb isikuvastane vägivald KrS-u järele kehavigastamisest ka sisuliselt.

2. Hüve. KrS-u järele isikuvastase vägivalla kui süüteo olulise ja kaitstava hüvena esineb isiku kehapuutumatus.

3. Süütegu. Süütegu on antud juhul, kui esineb käitumine, mis seisneb teise isiku kehapuutumatus rikkumises löömise või muu vägivallaga.

Eelnenust nähtub, et süüteo olulise elemendina esineb tagajärg, kusjuures tagajärje põhjustamine peab toimuma mingisuguse aktiivse tegevuse läbi. Järelduvalt moodustab isikuvastane vägivald oma struktuurilt enesest tagajärje-süüteo, kusjuures tagajärg olgu põhjustatud tegemuse läbi.

4. Mõiste. Kehapuutumatus rikkumine kui tagajärg on isikuvastase vägivalla konstitutiivne tunnus, tema differentia specifica. Seejuures pole aga mõeldav, et iga kehapuutumatus rikkumine

on KrS-u järele isikuvastane vägivald ja vastavalt sellele ka karistatav. Ei. Sättest nähtub, et see peab olema vägivaldne. Viimane eeldab aga kõigepäält nõusoleku puudumist, s.t. omavoli ja veelgi edasi mõeldes füüsilise jõu tarvitamist, sest sättes on antud vägivalla näitena löömine, ning kaitstava hüvena kehapuutumatus. Järelduvalt on puhtpsüühiline vägivald isikuvastase vägivallana antud sättest täielikult välja suletud, ning isikuvastane vägivald on määrateldav teise isiku kehapuutumatuse omavõlilise rikkumisena füüsilise jõu abil.³ Kuna aga füüsilise jõu mõiste ja sisu on liigagi avar, mistõttu vägivalla ulatuse täpne määritlemine ja siustamine on raske, peab leiduma tunnus, millega seda piiritleda. Ainsa seesuguse seadusest tuletatava objektiivse tunnuseks on mõeldav füüsiline kannatus, s.t. füüsilise jõu tarvitamine peab oma iseloomult olema selline, mis üldise objektiivse hinnangu kohaselt põhjustab ainult füüsilist kannat-

³ Vt. H.Kadari, Isikuvastased süüteod, Tartu 1938, lk. 69.

tust - kehalisest ebamugavustundest kuni valuni.⁴
Arutelu kokku võttes näeme isikuvastase vägivalla objektiivsesse koostisse kuuluvad järgmised positiivselt antud elemendid: kehalise puutumatus rikkumine - omavolilisel viisil - ühenduses füüsilise kannatuse tekitamisega.⁵ Järelikult võib püstitada kehtiva KrS-u mõtte ja sisu kohast isikuvastase vägivalla definitsiooni nii, nagu see on eespool antud.

Umbes samale tulemustele ja seisukohtadele on asunud ka:

a) K. Saarmann ja K. Matto: "Isikuvastane vägivald on omavoliline teise isiku kehapuutumatus rikkumine, mis tekitas kannatanus pahetunde - ebamugavustundest kuni valutundeni. Pahetunde ainsaks põhjuseks peab olema kannatanu kehapuutumatus rike. Isikuvastase vägivallaga võivad kaasas käia hetkelised tervise rikked kui ka jäljed teise isi-

⁴ Vt. H. Kristal, Kehavigastuse mõiste ja liigid KrS-s, i.Õigus 1935,7, lk. 295.

⁵ Ib., lk. 293.

ku väliskehal".⁶

b) G. Rooks: "Isikuvastase vägivalla all KrS § 438 mõistetakse teise isiku keha puutumast omavolilisel viisil ühenduses kannatanus pahatunde tekitamisega. See pahatunne võib olla ebamugavustunne kuni valutundeni. Valutunde põhjuseks ei saa siin olla ajutine või jääv tervisriike. Säärasel juhul oleks tegemist kehavigastusega. Isikuvastase vägivallaga võivad kaasuda kõige enam ebaoluline häire organismis, hetkeline, õige lühikest aega kestev tervisriike, kui ka jäljed teise isiku väliskehal; need võivad aga ka puududa. Isikuvastase vägivalla alla kuuluvad seega teod, nagu tõukamine, kusjuures nende tagajärjeks ei või olla olulisemad tervisrikked. Ebaolulise häirena, hetkelise tervisrikkena võiks siia alla viia veel näit. juhte, kus löögist on järgnenud varsti mööduv punetus, või ka väiksemad kriimustused, ka hetkeline veris-

⁶ Vrd. K.Saarmann ja K.Matto, Kriminaalseadustik kommenteeritud väljaanne, Tallinn 1937, lk.221.

tamine ninast, samuti vähemärgatava väikese nahaaluse verevalumi tekitamine".⁷

5. Süüteo objektiks on teine inimene.

6. Passiivsubjektiks, s.o. isikuks, kelle vastu on isikuvastane vägivald sihitud ja kelle õiguslikku hüve süütegu vahetult kahjustab on samuti teine inimene. Järelikult isik, kes füüsiliselt esineb antud süüteo objektina, esineb juriidiliselt sama süüteo passiivsubjektina.

7. Tegija. Olgu tähendatud, et tegijana § 438 mõttes, s.o. lihtvägivalla tegijana, on käsitatav iga inimene, niivõrra kui ei esine § 435 lg.1 p.1 ettenähtud sugulusvahekorda. Kuna erikvalifikatsioon pole nõutav ja tarvilik, siis moodustab isikuvastane vägivald enesest delicta communia.

8. Negatiivsed elemendid. Seadusvastasust kõrvaldavate alustena esineb peale üldiste aluste -

⁷ Vrd. G. Rooks, Kohtuarstiteadus, Tartu 1938, lk. 130.

seadusetäitmise (eriti distsiplinaar- ja kasvatusvahendite teostamise), käsutäitmise, hädakaitse teostamise ja hädaseisundi - sättest tulenevalt veel kannatanu nõusolek.

B. Süüeldused

Probleemi seinine analüüs on piirdunud ainult süüteo, s.o. kriminaalõigusliku teokoostise selle osa vaatlusega, mida doktriinis nimetatakse objektiivselt õigusvastaseks käitumiseks. Allpool vaatlеме ülejäänud kriminaalõigusliku teokoostise ja nimelt süüelduste gruppi kuuluvaid elemente, eristades viimase piires süüteo-subjekti määritlevat süüdivusvõimet ja süüksarvatavuse eeldusi.

1. Süüteo-subjekt. Isikuvastase vägivalda süüteo-subjekti täpsed juriidilised tunnused määritleme süüdivusvõime kaudu. Definiitsioonilt on süüdivusvõime võime aru saada oma käitumise tähendusest ja

iseloomust ning võime juhtida oma käitumist.⁸ Definitsioonist nähtub, missuguseid olulisi tunnuseid peab omama süüteo subjekt, et olla süüdivusvõimeline. Viimastele järgneb KrS-us loetelu nähtustest, mis võivad süüdivusvõimet kõrvaldada. Kuna isikuvastase vägivalda süüteo subjektina on käsitatav iga süüdivusvõimeline isik, siis pole siinkohal tarvidust süüteo-subjekti juures pikemalt peatuda.

2. Süüksarvatavuse eeldused. KrS-u järgi võimalike süüksarvatavuse eeldustena esinevad tahtlus ja ettevaatamatus. Isikuvastase vägivalda süüksarvatavuse eeldusena esineb §-s 438 expressis verbis mainituna ainult tahtlus.⁹ Ettevaatamata vägivald isiku kallal ei ole üldse mitte süütegijale süüks arvatav. Tõusetub küsimus, missugust sisu omab isikuvastase vägivalda kui süüteo süüks arvatavuse eeldusena esinev tahtlus. Teame, et tahtlus

⁸ KrS § 39.

⁹ KrS § 438.

eeldab kujutlust süüteo teokoosseisu moodustavatest elementidest.¹⁰ Järelikult isikuvastase vägivalla kui süüteo süüksarvatavuse eeldusena esinevale tahtlusele on oluline:

a) et süütegija, s.o. süüteo-subjekt evib kujutlust teisest isikust, s.o. süüteo objektist;

b) et ta on teadlik teise isiku kehapuutumata rikkumises

aa) füüsilise jõuga

bb) omavolilisel viisil.

Kvalifitseeritud isikuvastase vägivalla juhtude puhul peab süüteo-subjekt evima kujutlust ka kvalifitseerivatest asjaoludest.¹¹

Sama negatiivselt määritledes võib väita, et isikuvastase vägivalla kui süüteo süüksarvatavuse eeldusena esineval tahtlusel peab puuduma kujutlus elementidest, mis on olulised teatavatele teistele süütegudele, ja nimelt süütegudele, millede suhtes

¹⁰ KrS § 48.

¹¹ KrS § 43

isikuvastane vägivald on mõeldav katse algusena. Samuti peab puuduma soov sooritada vastavat teist süütegu. Vastasel korral oleks antud teise süüteo katse, näit. tapmise katse, kehavigastamise katse jne. Kuna KrS eristab tahtlust otseseks - dolus directus ja kaudseks - dolus eventualis, siis mainitagu, et isikuvastase vägivalla süüteo juures ei ole see oluline.

C. Kvalifitseeritud isikuvastane

vägivald

Kvalifitseeritud isikuvastast vägivalda käsitlevate sätete lähem analüüs ning võrdlus isikuvastase vägivalla lihttüübiga, mis antud §-s 438 ja millele vastava karistusena on ette nähtud arest mitte üle kuue kuu, näitab, et elemendina, mille alusel on moodustatud kvalifitseeritud isikuvastase

vägivalla tüübid, esineb süüteo objekt. Vastavalt sellele on karistatav:

a) vangimajaga mitte üle kolme aasta isikuvas-
tane vägivald, mida teostatud oma ema, seadusliku
isa, muu üleneva sugulase, Vabariigi Presidendi, vä-
lisriigi riigipea, riigi-või omavalitsusteenija ja
sõjaväe vahtkonna tunnimehe vastu. Kui selline vä-
givald isiku kallal kavatseti ja saadeti täide suu-
re hingelise ärevuse mõjul, siis karistatakse süüd-
last vangimajaga mitte üle ühe aasta.

Eeltoodud juhtudel on ainsama käsitletavate
süütegude grupist karistatav ka katse.¹²

b) Vangimajaga mitte üle ühe aasta isikuvas-
tane vägivald, mida teostatud välisriigi saadiku või
voliniku vastu või muu diplomaatliku agendi vastu
eeldusel, et vägivald sooritati sihiga avaldada lu-
gupidamatust agendi riigi valitsusele.¹³

c) Vangimajaga mitte üle kuue kuu, kui isiku-

¹² KrS § 439.

¹³ KrS § 441.

vastast vägivalda teostati laeva-juhi vastu laeva-teenija või reisija poolt. Kui aga vägivald kavatseti ja saadeti täide suure hingelise ärevuse mõjul, siis on karistusena ette nähtud vangimaja mitte üle kolme kuu.¹⁴

II OSA. ISIKUVASTANE VÄGIVALD ERALDATUNA

JA VÕRRELDUNA TEISTE ISIKUVASTASTE SÜÜTEGUDEGA

Olles andnud eespool isikuvastase vägivalda juuriidilise mõiste määrangu, sisu ja selle analüüsi, asume allpool isikuvastase vägivalda täpsele eraldamisele ja võrdlemisele teiste isikuvastaste süütegudega.

¹⁴ KrS § 442, 1-d 2,3.

A. Isikuvastane vägivald ja kehavigastamine

Esiteks peatume isikuvastase vägivalla ja kehavigastamise ja võrdlemise juures. Vastavaid sätteid vaatluse alla võttes näeme, et kehavigastus on piiritletav terviserikke tekitamisena. Kehavigastuse mõistet konstitueerivaks oluliseks tunnuseks on terviserikke kui tagajärg, millega eristame seda delikti teistest isikuvastastest süütegudest ja eeskätt just isikuvastasest vägivallast.¹⁵ Eespool nägime aga, et isikuvastase vägivalla eritunnuseks oli füüsiline kannatus, siis võime ütelda, et ka füüsilise kannatuse aluseks võib olla olgugi tühine tervislik häire või terviserikke.¹⁶ Lähtudes aga puhtformaalse eristamise seisukohalt, näeme, et KrS käsitleb ainult kehavigastust terviserikkena ja eristab sellest iseseisva süüteona isikuvastase vägivalla kui füüsilist kannatust tekitava kehalise puutumatus rikkumise.

¹⁵ Vt. Kristal, op.cit., lk. 290.

¹⁶ Ib., lk. 295.

Seejuures käsitab KrS isikuvastast vägivalda kerge-
malt karistatava süüteona. Eeltoodust järeldeb,

a) et tervisrikke kui kehavigastuse oluline tun-
nus on organismi bioloogiliste funktsioonide raskem,
enam-vähem oluline kõrvalekaldumine normist;

b) et isikuvastase vägivalla eritunnuse - füüsi-
lise kannatuse all on mõeldav vaid selline kehalisest
mõjustusest tingitud füüsiline ebamugavustunne resp.
valu, mille aluseks on ebaoluline häire organismis.
Järelikult on isikuvastase vägivallana käsitatav ai-
nult selline vägivald, mis põhjustab vähemolulisi,
KrS seisukohalt tervisrikke mõiste alla mitteviida-
vaid häireid organismis.¹⁷ Eeltoodud arutlus ei tõm-
ba kahjuks aga mingisugust piirjoont olulise ja vä-
hemolulise häire vahele. Kas on antud olulisem ter-
visehäire, s.o. tervisriike kui kehavigastamise olu-
line tagajärg, või aga vähemoluline tervisehäire,
s.o. isikuvastane vägivald, jääb alati kohtu hinna-

¹⁷ Ib., lk. 296.

ta. Seepärast jääb neile mõistetele kindlapiirilise
sema sisu andmine praktilise ülesandeks, millega peab
ja saab ära hoida kindlusetust ja ebaühtlust, mis
need mõisted normide rakendamisel võivad põhjustada.¹⁸

Samale seisukohale on asunud ka Riigikohus isiku-
kuvastase vägivalda ja kehavigastamise eristamisel.¹⁹

¹⁸ Ib., lk. 297. - Ernst Hafer, Schweizerisches Strafrecht, Besonderer Teil, Erste Hälfte, Berlin 1937, lk.30.

¹⁹ Vt. Ilmar Rebane, Riigikohtu kriminaalosalakonna lahendeid 1939, Tallinn 1940, lk.72: "KrS ettenähtud kehavigastused on suunatud inimese tervise vastu, nad tekitavad mitmesuguseid tervisrikked. KrS § 433 ettenähtud kergete kehavigastuste alla kuuluvad kõik need tervisrikked, mis ei mahu ülliraske (KrS 431) ja raske (432) kehavigastuse alla. KrS 438 ettenähtud vägivald isiku kallal on suunatud teise isiku kehapuutumatus vastu. Nii kerge kehavigastus kui vägivald isiku kallal võivad meditsiinilisest vaatepunktist tekitada teisele inimesele mingit tervislikku häiret. Vahe ühe või teise s.o. KrS §§ 433 või 438 tarvitamise vahel oleneb tekitatud tervishäire olulisusest. On see olulisem, siis kuulub süütegu kerge kehavigastuse alla, on ta vähemoluline, siis vägivalda alla isiku kallal. Tervishäire olulisuse määrajaks on aga sisuliselt asja arutajad kohtud".

Veidi erinevalt eeltoodust käsitleb vahetege-
mist kehavigastuse ja isikuvastase vägivalda vahel
Saarmann /Matto, võttes eristamise aluseks päämiselt
ajalise momendi: "Kehavigastust ja isikuvastast vä-
givalda eristab tervisriike. Tervisriike on inimese
kehaliste või vaimsete funktsioonide riike, millega
võivad kaasas käia pahetunded või välised muudatused
kehal. Tervisriike on mõeldav jäädavana, ajutisena
või hetkeliselt mööduvana. Vaid jäädav ja ajutine
tervisriike moodustavad kehavigastuse, kuna võimalik,
hetkeline tervisriike või ka selle puudumine moodus-
tab isikuvastase vägivalda".²⁰

Veelgi erinevamal seisukohal asub H. Madisson,
kes käsitleb isikuvastast vägivalda ja kehavigasta-
mist ühise nimetaja alla viiduna kehapuutumatus-
rikkuvate süütegudena. "Keha puudutamine võib olla
tahtlik löömine või muu vägivald, mis rikub kehapu-
umatust, või kerge, raske ja üliraske vigastus.

²⁰ Vrd. Saarmann/Matto, op.cit., lk. 217, 201.

Vahe nelja üksiku liigi vahel oleneb kehale puudutamisest tehtud anatoomilise tervikluse rikkest või füsioloogilise talitluse kahjust - nii kvantitatiivselt kui kvalitatiivselt, kui ka elundi ja füsioloogilise talitluse tähtsusest organismile kui tervikule ja inimesele kui ühiskonna liikmele".²¹ Eeltoodut ei saa mitte õigeks pidada, sest analüüs pole küllaldaselt põhjendatud, täpne ja juriidiline. Olu- lised vastuväited on esitatud H. Kristali poolt aja- kirjas "Õigus".²²

Lõpuks mainitagu formaalset vahetegemist võrd- levalt üksikute süüteo struktuuris esinevate elemen- tide järgi:

a) Hüvena esineb isikuvastasel vägivald~~al~~ kehapu- tumatus ja kehavigastamisel-tervis.

b) Süüteona esineb isikuvastasel vägivald~~al~~ keha- puutumatus rikkumine, kehavigastamisel-tervisrikke tekitamine.

²¹ Vrd. Madisson, op.cit., lk. 454.

²² Vt. H.Kristal, Märkmeid H.Madissoni artik- li "Isiku vigastusi KrS-s" kohta, i.Õigus 1936,2, lk.81 jj.

c) Süüks-arvatavuse eeldusena esineb isikuvastasel vägivallal ainult tahtlus, kehavigastamisel aga tahtlus või ettevaatamatus. Muudes osades erinevusi ja lahkuminekuid märkida ei ole.

B. Isikuvastane vägivald ja teoga auhaavamine

Auhaavamise ühe alaliigina esineb nn. teoga auhaavamine, mis omakorda jaguneb kehapuutumatus rikkuvaks ja mitterikkuvaks teoga auhaavamiseks.²³ Nagu eespool selgitatud, on isikuvastane vägivald antud siis, kui kehapuutumatus rikkumine on ühenduses füüsilise kannatuse tekitamisega, siis on ta eeldusel, et pole tekitatud tervisriket KrS-u mõttes käsitatav isikuvastase vägivallana; kui kehapuutumatus rikkumine ei ole ühenduses füüsilise kannatuse tekitamisega, siis eeldusel, et selline käitumine on

²³ Vt. Kadari, op.cit., lk.71.

objektiivselt hinnatav häbistavana - on antud teoga auhaavamine.²⁴ Järelduvalt kehapuutumatus rikkuv teoga auhaavamine on antud, kui kehapuutumatus rikkumine ei ole käsitatav füüsilist kannatust tekitavana, küll aga seejuures teist isikut häbistavana. Iseenesest mõistetavalt võivad eespool antud piiritlemise järele esineda isikuvastane vägivald ja teoga auhaavamine konkreetjuhtumel ka ideaalselt konkureerivatena ja nimelt siis, kui kehapuutumatus rikkumine on käsitatav nii füüsilist kannatust tekitavana kui ka häbistavana.²⁵

Sellest erineval seisukohal asuvad Saarmann/Matto, kes väidavad, et isikuvastast vägivalda ja teoga auhaavamist eristab kehapuutumine, viimase tunnuse olemasolu korral on antud isikuvastane vägivald, selle puudumisel auhaavamine. Ka auhaavamise sihiga kehapuutumatus rikkumine, mis kutsus välja pahetunde,

²⁴ Vt. Kristal, op.cit., lk.83

²⁵ Vt. Kadari, op. ja loc. cit.

on isikuvastane vägivald.²⁶ Teoga auhaavamine on igasugune tegu, mis väljendab põlgust ja on häbistav kahjusaajale - nn. sümboolne auhaavamine - , kuid ei riku kahjusaaja kehapuutumast.²⁷ Samal seisukohal asub ka Riigikohus.²⁸

²⁶ Vrd. Saarmann/Matto, op.cit., lk.221.

²⁷ Ib., lk. 250.

²⁸ Vrd. Ilmar Rebane, Riigikohtu kriminaal-osakonna lahendeid 1935-1938, Tallinn 1939, lk.163. "KRS §§ 494 jj. on ette nähtud auhaavamine (seaduse sõnastuse järgi - isiklik haavamine). Selle süüteo teoks võib olla kas häbistav avaldus või häbistav käitumine. Viimase all tuleb mõista säärast tegu (käitumist), mille riivab isiku, kelle suhtes see tegu toime pandud, au (nn. sümboolne auhaavamine) kuid ei riku tema kehapuutumast, Kõik kehapuutumastuse rikked, nende hulgas eriti löömised, on ette nähtud KRS 438 jj. Seadus (§ 438) räägib küll vägivalda tegudest, mis rikkusid kehapuutumast, kuid iga kehapuutumastuse rike, niivõrd, kui see ei toimunud seadusepäraselt, sisaldab eneses karistatavat vägivalda isiku kallal".

Tuleb pidada õigeks ja loogiliselt põhjendatuks H. Kadari seisukohta, et iga kehapuutumatusega, olgugi omavoliliselega, pole veel antud isikuvastast vägivalda. Ilma nõusolekuta kehapuutumine, mis seejuures pole käsitatav füüsilist kannatust - pahetunnet - tekitavana pole kas üldse süütegu või on kõige enam teoga auhaavamine, olenedes sellest, kuivõrd tegu oma objektiivselt iseloomult on teist isikut häbistav.²⁹

Võrdlemisel üksikute süüteo struktuuris esinevate elementide järgi, näeme, et

a) hüvena esineb isikuvastasel vägivallal kehapuutumatus, auhaavamisel - au;

b) süüteona esineb isikuvastasel vägivallal kehapuutumatus rikkumine, auhaavamisel - häbistav käitumine;

c) objektis, passiivsubjektis ja süüteo-subjektis pole nimetamisväärseid erinevusi;

²⁹ Vt. Kadari, op.cit., lk. 71.

d) süüksarvatavuse eeldustena esineb mõlemal ainult tahtlus.

C. Isikuvastane vägivald ja süüteod üksik-

isiku vabaduse vastu

Üldiselt. Vabaduse võtmist käsitleva süütegude liigi olulise ja kaitstava hüvena esineb üksikisiku teotsemisvabadus - välise käitumise vabadus. Käitumise vabadust piiravatena võivad esineda teatud takistused, mis omakorda võivad olla nii füüsilised kui ka psüühilised. Nende takistuste autoriteks on tavaliselt teised inimesed. Süüteona antud juhul esineb välise vabaduse rikkumine ja ohustamine.³⁰ Passiivsubjektina, s.o. hüve vahetu kandjana, esineb teine inimene. Viimane langeb osalt süüteo objektiga ühte, osalt aga erineb sellest. Passiivsubjektina on käsitletav ainult süüdivusvõimeline isik. Niivõrra,

³⁰ Ib., lk. 102.

kui objektina esinev inimene on süüdivusvõimeline, on objekt ja passiivsubjekt antud ühes isikus, teisel juhul aga erinevais. Vahenditena vabaduse rikkmisel esinevad vis absoluta ja vis compulsiva ühes nende mitmesuguste eriväljendustega. Süüteo-subjektina on käsitatav iga süüdivusvõimeline isik, ning süüks arvatavuse eeldusena esineb päämiselt tahtlus ja mõningail juhtudel ka ettevaatamatus. Järelduvalt näeme, et isikuvastane vägivald erineb üksikisiku vabaduse vastu sihitud süütegudest küllaltki ulatuslikult. Olulisemana olgu märkida, et isikuvastane vägivald esineb vaadeldavate süütegude ühe võimaliku vahendina, eespool püstitatud mõiste kohaselt. Allpool vaatleme veelgi isikuvastase vägivalla erinevust antud süütegude gruppi kuuluvaist sundimise ja ähvardamise süütegudest.

1. Sundimine on teise isiku mõjustamine isikuvastase vägivalla, karistatava ähvarduse või võimu kuritarvitamise abil teostatava survega käitumisele,

mis vastolus tema õiguste või kohustega.³¹ Sundimine kui süütegu eeldab, et süüteo-subjektil ei olnud üldse õigust teist isikut sundida vastavale käitumisele, kuid juhul, kui ta selleks oli õigustatud, siis mitte selle teostamiseks §-s 469 ettenähtud vahenditega. Viimaste purgiva loetelu hulgas on antud ka isikuvastane vägivald §-i 438 mõiste kohaselt. Järelduvalt, kui isikuvastase vägivallaga sunniti teist isikut sooritama akti, mis vastolus tema õigustega või kohustega, on antud sundimine või selle katse ja mitte enam isikuvastane vägivald.³²

2. Ähvardamine. - iseseisev süütegu on antud avaldusega, mille sisuks on lubadus tekitada teisele teatavat pahet.³³ Isikuvastaste süütegude grupis esineb ähvardamine kui teise isiku välise käitumise vabadust abstraktselt ohustav süütegu. Hüvena esineb seega samuti välise käitumise vabadus. Ähvarduse si-

31 Ib., lk. 112.
32 Ib., lk. 71.
33 Ib., lk. 118.

suks peab olema KrS-u järgi lubadus tekitada mingisugust pahet, mille piiritelu algab §-i 438 mõistekohase vägivallaga ja lõpeb surmata lubamise ähvardusega. Võrreldes isikuvastase vägivalla ja ähvarduse süütegusid, märgitagu alamal olulisemate erinevustena:

a) isikuvastase vägivalla hüveks on kehapuutumatus rikkumine, ähvardusel - välise käitumise vabadus;

b) isikuvastane vägivald on tagajärjesüütegu ja nimelt tagajärjena esineb kehapuutumatus rikkumine; ähvardamine on abstraktselt ohustamissüütegu ja nimelt teise isiku välise käitumise vabaduse ohustamine;

c) ähvardamise juures esineb vaid lubadus sooritada isikuvastast vägivalda, seejuures lähtudes ähvardusest kui teise isiku välise käitumise vabaduse vastu suunatud süüteost, on lubadus teostada isikuvastast vägivalda, arvestatav lubadusena teostada seda kui vahendit.

D. Isikuvastane vägivald ja seksuaalsüüteod

Hüvena esineb üksikisiku seksuaalsfäär ühelt poolt ja rahva vaimne ja füüsiline tervis teiselt poolt. Ühe osa seksuaalsüütegude juures esineb isikuvastane vägivald expressis verbis mainitud ja mõeldava ning võimaliku vahendina; teise osa juures aga süüteole eelneva käitumisena, kusjuures viimatinimeetatud juhul aga isikuvastane vägivald saab süüteo tagajärjena esineva raskema süüteoga kaetud.

Erinevusena isikuvastase vägivalla ja seksuaalsüütegude vahel märgitagu:

a) isikuvastase vägivalla hüveks on kehapuutumatus, seksuaalsüütegudel - seksuaalsfäär;

b) isikuvastase vägivalla süüteona esineb kehapuutumatus, seksuaalsüütegudel seksuaalsfääri rikkumine. Olgugi et osa seksuaalsüütegeid esineb seoses kehapuutumatus rikkumisega, ei oma viimane olulist tähtsust, vaid süüteo teokoosseisu moodusta-

vad muud asjaolud ning esinenud isikuvastane vägivald muutub seksuaalsüüteoga kaetuks;

c) isikuvastane vägivald esineb teatud juhtudel seksuaalsüütegede sooritusvahendina.

E. Isikuvastane vägivald ja kahevõitlus

KrS järele on kahevõitlus määrateldav kahe isiku vahelise, kokkuleppel põhjeneva ja kokkulepitud tingimuste kohaselt toimuva võitlusena, kusjuures kahevõitlus esineb iseseisva süüteona ja kahevõitluses tekitatud üliraske kehavigastus kui ka surm esinevad vastutust raskendavate tagajärgedena.³⁴ Struktuurilt erineb kahevõitlus isikuvastasest vägivallast seega, et ta eeldab mõistelt kahte subjekti ja kahte objekti. Kahevõitluse süüteo moodustab elu ja terve konkreetne kahjustamine ja ohustamine. Kahevõitlusel võimalikuna esinev isikuvastane vägivald on kaetud kahevõitlusest kui niisugusest, sest viimane

³⁴ Ib., lk. 91 jj.

hõlmab endasse nii kerge, samuti raske kehavigastamise kui ka isikuvastase vägivalda.

III OSA. ISIKUVASTANE VÄGIVALD TEISTE SÜÜ-

=====

· TEGUDE ELEMENDINA

=====

Olles senini analüüsinud isikuvastast vägivalda kui iseseisvat süütegu, mainitagu, et isikuvastane vägivald peale iseseisva süüteona esinemise esineb hulgas süütegudes viimaste elemendina. Võtame nimetatud allpool vaatluse alla ja analüüsime neid KrS-u süsteemi pärasel järjestuses, valides vasta-vaist peatükkest välja ainult teemakohaseid sätteid.

A. Isikuvastane vägivald expressis verbis fik-

seeritud elemendina-vahendina

Algame vaatlust süütegudega, kus isikuvastane vägivald esineb expressis verbis fikseeritud elemendina-vahendina. Nagu alamal näha, esineb isikuvasta-

ne vägivald käsitletava osa piires päämiselt vahendina, mõnikord sellejuures ka kvalifitseeriva asjaoluna.

1.Ptk.1. Süütegudes kõrgema riigivõimu vastu esineb isikuvastane vägivald KrS-us loetletud kõrgemate riigi organite teotsemise ja vastavate ametikandjate teenistuskohuste täitmise seadusvastase takistamise vahendina.³⁵

2.Ptk.3. Vabariigi Presidendi, Riigikogu, omavalitsuse, vähemusrahvuse kultuur-omavalitsuse ja kutseesinduste koja valimiste ning rahvahääletamise vabaduse vastu sihitud süütegudes esineb isikuvastane vägivald vahendina

a) valimise või rahvahääletamise õiguse vaba teostamise takistamiseks;³⁶

b) seaduspärase kihutustöö takistamiseks;³⁷

c) valimiste või rahvahääletamise korraldamise

³⁵ KrS §§ 77,78.

³⁶ KrS § 100.

³⁷ KrS § 103.

korraldamise või läbiviimise takistamiseks.³⁸

3.Ptk.5. Süütegudes avaliku korra vastu esineb isikuvastane vägivald vahendina:

a) kui rahvakoondumisest osavõtjad ühisel jõul vahi alt vabastasid vangid, tarvitades sealjuures vägivalda vahtide isiku kallal või rikkudes kinnihoidmiskohta;³⁹

b) poliitilise käitumise vabaduse vastu suunatud süüteos, kui isikuvastase vägivallaga kallutati isikut poliitilisi sihte taotlevale ühingule või muule säärasele koondisele või voolule poolehoidu avaldama, selle kasuks teotsema või seda aineliselt toetama.⁴⁰

4.Ptk.6. Võimudele vastuhakkamisega ühenduses olevad süüteod. Isikuvastane vägivald esineb vahendina:

a) riigi- või omavalitsusteenijale või sellele

³⁸KrS § 104.
³⁹KrS § 112 lg.1.p.3.
⁴⁰KrS § 114.

abiks olevale eraisikule vastuhakkamiseks, sihiga takistada seaduse, sundmääruse või võimu seadusliku korralduse väljakuulutamist, maksamapanemist või seadusliku teenistustegevuse täitmist;⁴¹

b) riigi- või omavalitsusteenija sundimiseks jätta täitmata ta kohuseid või kuritarvitama teenistuslikke volitusi;⁴²

c) riigi- või omavalitsusteenija sundimise katteks saatma korda tema kohuste täitmata jätmise või teenistuslikkude volituste kuritarvituse läbi kuritegu või rasket kuritegu;⁴³

d) avaliku liiklemise julgeoleku vastu sihitud süütegu normivas sättes raudteerongi-, laeva-, või õhulaevajuhi või teise isiku sundimiseks, kelle teenistuskohuste täitmisest oleneb raudtee-liiklemise, laeva-, või õhusõidu julgeolek, nende kohuseid jätta

⁴¹ KrS § 125.

⁴² KrS § 128.

⁴³ KrS § 129.

täitmata; ⁴⁴

e) võimu vastu lugupidamatuse väljendamisel esineb isikuvastane vägivald kui vahend ja kvalifitseeriv asjaolu, juhul kui seda tarvitati riigi-või omavalitsuseasutise liikme vastu teenistustalituse ajal. ⁴⁵

5.Ptk.7. Õigusemõistmise vastu sihitud süütegudes esineb isikuvastane vägivald vahendina ja ühtlasi ka kvalifitseeriva asjaoluna:

a) kui vangki vabastamine vahi alt või kinnihoidmiskohast sündis vägivallaga vangivahi isiku kallal; ⁴⁶

b) kui vang teostas vahi alt põgenemise vägivallaga vangivahi isiku kallal; ⁴⁷

c) kui sunnitööline teostas sunnitöölt põgenemise vägivallaga vangivahi isiku kallal. ⁴⁸

6.Ptk.19. Perekonnaõiguse vastu sihitud süütegudes esineb isikuvastane vägivald abielulise vormi

⁴⁴ KrS § 131 lg.1.
⁴⁵ KrS § 135 lg.4.
⁴⁶ KrS § 156 lg.2.
⁴⁷ KrS § 157 lg.2.
⁴⁸ KrS § 158 lg.2.

saavutamise ühe sunnivahendina, kusjuures karistuse alla langevad ühelt poolt see, kes abiellus isikuga, teades et viimane oli abiellu astumiseks sunnitud, ja teiselt poolt see, kes teostas mõlema või ühe abielluja sündimist sättes loetletud vahenditega.⁴⁹

7.Ptk.26. Süütegudes isikuvabaduse vastu esineb isikuvastane vägivald sündimise ühe vahendina, ja nimelt:

a) sündimiseks teist isikut midagi täitma, või sündida laskma, mis rikkus sunnitava õigust või kohust, või loobuma õiguse teostamisest või kohuse täitmisest;⁵⁰

b) kallutamiseks täisealist kodanikku oma rahvust või seaduses ettenähtud korral oma laste rahvust määrama või määramata jätma oma tõeliku tahtmise vastu;⁵¹

c) sündimiseks kuriteole või raskele kuriteole

⁴⁹ KrS § 386 lg.1,2.
⁵⁰ KrS § 469.
⁵¹ KrS § 470.

ja nende karistatavale katsele (kvalifitseeritud sundimise tüüp);⁵²

d) sundimiseks streiki toime panema, kaasa või edasi streikima asutises või käitises, kus streik seadusega või sundmäärusega keelatud, või kus streikimist alatud selleks ettenähtud korra vastaselt (kvalifitseeritud sundimise eritüüp);⁵³

e) kodurahu rikkumist käsitlevas süüteos esineb isikuvastane vägivald ühe vahendina tungimiseks võõrasse hoonesse, muusse ruumi või aiaga ümbritsetud kohta.⁵⁴

8.Ptk.27. Seksuaalsüütegude grupis esineb isikuvastane vägivald süüteo:

a) ühe teostamisvahendina ja kvalifitseeriva asjaoluna:

aa) kiimaliste tegude juhtudel;⁵⁵

bb) kiimaliste tegude eriliigina käsitletava

kahe meesisiku vahel anormaalset toi-

52
53 KrS § 471.
54 KrS § 472.
54 KrS § 475.
55 KrS § 478 p.2.

muva suguühenduse, s.o. pederastia
juhtudel; ⁵⁶

cc) alla kahekümne-ühe-aastase isiku kal-
lutamiseks Eesti Vabariigist välja
sõitma sihiga teda saata sugukõlvatus-
ärile väljaspool Eesti Vabariiki; ⁵⁷

b) ühe sundimisvahendina:

aa) nõusolekuta, seejuures vägivaldselt
teostatava normaalse suguühenduse, s.
o. vägistamise juhtudel; ⁵⁸

bb) naisisiku kallutamiseks äriaajamisele
sugukõlvatusega ehk sundimisel pros-
titutsioonile. ⁵⁹

9. Ptk.32. Varavastaste süütegude rühmas esi-
neb isikuvastane vägivald ühe vahendina loetletuist:

a) röövimise juhtudel - võõra vallasvara riisu-
mine omastamise sihiga isiku kallal vägivald-

56

⁵⁷KrS § 479 lg.2 p.3.

⁵⁸KrS § 490.

⁵⁹KrS § 485 p.2.

KrS § 489.

la tarvitamisega.⁶⁰ Antud juhul peab isikuvastane vägivald kui röövimise teokoosseisu osa eelnema ja otseseks vahendiks olema asja riisumisele. Teisel juhul on meil eraldi tegemist isikuvastase süüteoga ja asja riisumisega.⁶¹

- b) Väljapressimise juhtudel - siht saada endale või teisele varanduslikku kasu, sundides isiku kallal vägivaldla tarvitamisega ära andma varanduslikku õigust või astuma muusse kahjulikku varanduslikku tehingusse.⁶²

10.Ptk.37. Teenistusalalistes süütegudes riigi- ja omavalitsuse teenistuses esineb isikuvastane vägivald:

a) vahendina:

aa) riigi- või omavalitsuse teenija võimu liialdusel;⁶³

60

KrS § 555.

61

W. Saarmann/Matto, op.cit., lk.286.

62

KrS § 556.

63

KrS § 598 lg.2.

b) vahendina ja ühtlasi ka kvalifitseeriva asjaoluna:

aa) riigi- või omavalitsuse teenija erilii-
ki võimu liialdusel kui ta toimetas lä-
biotsimist, ülevaatust või asjade ära-
võttu ühel juhul seadusega lubamatus kor-
ras, või teisel juhul seadusliku aluse-
ta, väljamõeldud ettekäändel panna toi-
me teenistustalitust; ⁶⁴

bb) süüteos, mille järele riigi või oma-
valitsuse teenija, kuuludes vangistus-
asutise koosseisu või teostades vangi
üle valvet, vabastas vangi vahi alt või
kinnihoidmiskohast või aitas kaasa van-
gi põgenemisele ja kui vabastamine teos-
tus, vangivahi isiku kallal vägivalla
tarvitamisega. ⁶⁵

⁶⁴KrS § 611₁lg.2,4.

⁶⁵KrS § 613₁lg.2.

B. Isikuvastane vägivald võimaliku elemendina-
-vahendina

Lõpetanud süütegude vaatluse, kus isikuvastane vägivald esines expressis verbis fikseeritud elemendina-vahendina vaatleme järjekorras süütegeusid, kus isikuvastane vägivald esineb vaid mõeldavana ja võimalikuna.

1.Ptk.9. Süütegudest rahva tervishoiu vastu esineb isikuvastane vägivald mõeldava ja võimaliku vahendina naisisiku raseduse katkestamises, kui see saadeti korda raseda enese nõusolekuta.⁶⁶ Isikuvastase vägivalla tarvitamist eeldab ja võimaldab siin sättes esinev väljend "nõusolekuta", mis antud juhul esineb ka kvalifitseeriva asjaoluna.

2.Ptk.12. Süütegudes avaliku rahu vastu, juhtudel, kui pandi toime määratsemine ja kaklus avalikus kohas, avalikul koosolekul või väljaspool neid, kuid rikkudes avalikku rahu ja korda,⁶⁷ esineb meid

⁶⁶ KrS § 194 lg.4.
⁶⁷ KrS § 254 lg.2.

huvitava väljendina määratsemine ja kaklus. Samas sättes lg.4 on antud sama süüteo kvalifitseeritud juhus ja nimelt kui määratsemise tagajärjena esineb raske või üliraske kehavigastus või surm. Sellest järeldub, et lg.2 antud määratsemine ja kaklus eeldab isikuvastase vägivalda tarvitamist kuni kerge kehavigastuse tekitamiseni (incl.).

3.Ptk.22. Surmamine. Tapmise, selle privilegieeritud ning kvalifitseeritud juhu ning katse juures esineb isikuvastane vägivald iseenesest mõistatava eelneva võimaliku ja mõeldava käitumisena, mis aga neil juhtudel nim. raskemate süütegudega muutub kaetuks.⁶⁸

4.Ptk.23. Kehavigastamise süütegusid käsitlevais sätetes esineb taoliselt eelkäsitletule isikuvastane vägivald eelneva, võimaliku ning mõeldava käitumisena nii üliraske, raske ja kerge kehavigastuse, nende kvalifitseeritud ning privilegieeritud

⁶⁸KrS § 420 jj.

juhtude ja katsete puhul, kuid muutub kaetuks järgnenud raskema süüteoga.⁶⁹

5.Ptk.26. Süütegudest vabaduse võtmise vastu peab mainima:

- a) liiklemise, s.o. asukoha muutmise vabaduse võtmist kinnipidamise või kinnihoidmise teel,⁷⁰ ja
- b) vabaduse võtmist kogu selles ulatuses, s. o. nn. inimese riisumist, mille alaliigina esineb orjastamine.⁷¹ Erinevalt sundimisest ei loetle KrS kinnipidamise ja -hoidmise vahendeid. Sellest on järeldatav, et vahenditena võivad esineda nii vis absoluta, vis compulsiva kui ka kavalus.⁷² Inimese riisumise, orjastamise ja peitmise vahenditeks võivad samuti olla vis absoluta, vis compulsiva ja kavalus.⁷³ Järelduvalt näeme,

⁶⁹ KrS § 431 jj.
⁷⁰ KrS § 460-462.
⁷¹ KrS § 463-468.
⁷² Vt. Kadari, op.cit., lk.108.
⁷³ Ib., lk.133. -Saarmann/Matto, op.cit., lk.234.

et isiku vabaduse võtmise vastu sihitud süütegudes esineb vis absoluta ühe võimaliku ja olulise vahendina süüteo tagajärje saavutamiseks. Vis absoluta omakorda võib avalduda püstitatud definitsiooni kohaselt vägivallana isiku kallal.

6.Ptk.37. Teenistusalaalistes süütegudes riigi- ja omavalitsuse teenistuses esineb süüteona riigi või omavalitsusteenija tegu:

- a) kes tahtlikult takistas teist teenijat ta kohuste täitmisel; ⁷⁴ ühe mõeldava ja võimaliku vahendina takistuse teostamiseks on tarvitataw vägivald isiku kallal, kusjuures § 438 esineb eelneva sättega ideaalselt konkureerivana;
- b) kes ettevaatamatuse tõttu seadusevastaselt võttis isiku vabaduse kinnipidamisega, kinnihoidmisega, vabaduskaotuse tähtaja pikendamisega;

⁷⁴ KrS § 600.

damisega või vabaduskaotuse viisi ebakohase raskendamisega.⁷⁵ Antud sättes esinevad isikuvastast vägivalda sisaldavad eespool analüüsitud mõisted "kinnipidamine ja -hoidmine", mispärast siinkohal nende juures pikemalt ei peatu.

C. Isikuvastane vägivald karistatavust ja karistuse suurust tingiva elemendina

Eri grupi sättegedest moodustavad sätteod, kus isikuvastane vägivald ei esine enam nagu eespool vaadeldud sätteo elemendina-vahendina ega ka iseseisva sätteona, vaid täidab hoopis eri funktsiooni. Need on juhud, kus isikuvastane vägivald esineb sätteogu privilegeeriva asjaoluna, sätteo, mis ei ole kvalifitseeritav isikuvastase vägivallana, tagajärjena ja fakultatiivselt karistuse kandmisest vabastava

⁷⁵ KrS § 610.

alusena.

1.Ptk.5. Süütegudes avaliku korra vastu esineb isikuvastane vägivald süüteo karistust raskendava tagajärjena, kui avalikust rahvakoondumisest osavõtjate ühisel jõul saadeti korda vägivald isiku kallal.⁷⁶

2.Ptk.22 ja 23. Süütegu privilegieeriva asjaoluna esineb isikuvastane vägivald tapmise ja kehavigastamise juhtudel hingelise ärevuse mõjul, kui sellise hingelise ärevuse kahjusaaaja kutsus välja seadusvastase vägivallaga isiku kallal.⁷⁷

3.Ptk.23 ja 28. Fakultatiivselt karistuse kandmisest vabastamise alusena esineb KrS-us provokatsioon ja retorsioon, mis on antud:

a) isikuvastase vägivalla suhtes juhtudel:

aa) kui vägivald oli esile kutsutud kahjusaaaja poolt niisama raske või raskema isikuvastase vägivalla või teotamisega (provokatsioon);

⁷⁷ KrS §§ 424,434.
⁷⁶ KrS § 111 lg.1 p.1.

bb) kui kahjusaaja tasus süüdlasele niisama raske või raskema isikuvastase vägivalla või teotamisega (retorsioon); ⁷⁸

b) teotamise ja laimamise suhtes juhtudel:

aa) kui teotamine oli esile kutsutud kahjusaaja poolt üheväärilise või raskema teotamisega või üheväärilise või raskema vägivallaga isiku kallal (provokatsioon);

bb) kui kahjusaaja tasus süüdlasele üheväärilise või raskema teotamisega või üheväärilise või raskema vägivallaga isiku kallal (retorsioon). ⁷⁹

78

79 KrS § 440.

KrS § 502.

D. Isikuvastase vägivallega mitteidentne vägivald

KrS-us esineb hulk süütegusid, millede expressis verbis fikseeritud elemendina on ette nähtud vägivald ja muud säärast, mis aga seejuures ei ole identne vägivallega §-i 438 mõiste kohaselt. Järgnevalt vaatleme nimetatud süütegusid üksikult, püüdes määritleda igas sättes esineva vägivalga juriidilist ulatust.

1.Ptk.1. Süütegudes kõrgema riigivõimu vastu esineb säte Eesti Vabariigi põhiseadusega maksmapandud riigikorra vägivaldses muutmise või Vabariigi küljest mõne tema osa vägivaldse lahutamise kohta.⁸⁰ Antud sätte teo-koosseisu moodustab riigi põhikorra vastane tegu ühenduses vis absoluta ja vis compulsiva. Väljendid "vägivaldne lahutamine" ja "vägivaldne muutmine" hõlmavad endasse igasuguse vägivalga nii isikute kui ka esemete vastu. Järelduvalt näeme, et antud sättes esinev vägivald ei kattu vägivallega

⁸⁰ KrS § 74.

§-i 438 mõttes, vaid, olles sellest avaram, moodustab vägivalla laiemas mõttes.

2.Ptk.2. Riigi äraandmine. Esimese süüteona nimetatud peatükist esineb Eesti Vabariigi kodaniku tegu, kes oli abiks või toeks vaenlasele Eesti Vabariigi vastu sihitud sõjaliste või muude vaenuliste tegude juures ja kui abi või toetus seisis selles, et Eesti Vabariigi sõjajõududele vägivaldselt hakati vastu või nende kallale kiputi.⁸¹ Ka siin tähendab väljend "sõjajõududele vägivaldselt vastu hakati või nende kallale kiputi" vägivalda laiemas mõttes. Küll on aga vägivaldlast laiemas mõttes eraldatud sama sätte p.4.järgi süüteol sooritatud tapmine ja punkt 6. järgi rida varavastaseid süütegusid. Järelduvalt hõlmab vägivald antud juhul ka kehavigastamist ja on §-i 438 vägivalla mõistest avaram.

3.Ptk.4. Välisriigi vastu sihitud süüteona esineb Eesti Vabariigi piirides tehtud katse vägivaldselt kukutada või muuta Vabariigiga sõpruses olevas

⁸¹ KrS § 80 lg.1 p.3.

riigis maksvat riigikorda või nendeks otstarveteks ettevalmistuste tegemine.⁸² Taoliselt KrS §-i 74 analüüsile esineb eelnevaski sättes vägivald laiemas mõttes ja on §-i 438 mõistest ulatuslikum.

4.Ptk.5. Süüteona avaliku korra vastu esineb:

- a) osavõtmise rahva koondumisest, kui osavõtjad ühisel jõul rahvahulga laialiajamiseks kutsutud sõjaväeosale vägivaldselt hakkasid vastu või vägivaldselt sõjaväelise vahisalga või selle tunnimehe kallale kippusid.⁸³ Sättes antud "vägivaldne" sisaldab siingi vägivalda laiemas mõttes, kuid siiski eelnenud sätetes esinenud vägivallast tunduvalt piiratumana. Piiravatena esinevad nimelt sama sätte pp. 2 ja 4 antud vägivalla tegude loetelu ja määritelu. Järelduvalt p.l. antud vägivald hõlmab enesesse kogu isiku-, s.o. antud juhul sõjaväeosa, vahisalga või tun-

⁸² KrS § 106.

⁸³ KrS § 112 lg.1 p.1.

nimehe, esemete- ja asjade-, s.o. antud juhul sõjaväele kuuluvate ründe- ja kaitsevahendite vastast vägivalda ainult niivõrra, kui seda ei piira pp.2 ja 4 loetelu ning määratelu, kuid hõlmates siiski täielikult vägivalla §-i 438 mõiste kohaselt.

- b) Õhutamine vägivallategudele või teguviisile, mis kardetav hulga inimeste elule kõne või kirjatöö avaliku ettekandmisega, ettelugemisega, kirjatöö või kujutuse levitamisega või avalikult väljapanemisega.⁸⁴ Õhutamine vägivallategudele sisaldab siingi vägivaldalaieimas mõttes, s.o. isikute, asjade ja esemete vastu, ja hõlmab §-i 438 vägivalla mõiste ning on sellest avaram, kuid piiratud sama sätte lg.1 p.5 ja lg.2 pll antud loetelu ja määratlusega. Vastavalt sellele tulevad vägivallategude ulatuse määra-

⁸⁴ KrS § 115 lg.1 p.4.

misel antud sätte piires arvesse kõik vägivallateod, mis ei ole kvalifitseeritavad raske kuriteona või kuriteona.⁸⁵

5.Ptk.6. Võimudele vastuhakkamise süüteona esineb riigi-või omavalitsuse teenija vastu tema tahtmist meelemärkuseta olekusse viimine sihiga teha võimatuks ta kohusetäitmist.⁸⁶ Tõusetub küsimus, kuivõrd on meelemärkuseta olekusse viimine seotud isikuvastase vägivallaga. Iseseisva süüteona meelemärkuseta olekusse viimist KrS ei käsitle ja ei anna ka tema legaal-definitsiooni. Teame, et meelemärkuseta olekusse viimisele on oluline teise isiku teadvuse ajutine kustutamine või suurel määral tumestamine,⁸⁷ mille saavutamiseks võivad esineda vahendid nii vis absolutana kui ka vis compulsivana. Järelduvalt on meelemärkuseta olekusse viimine isikuvastasest vägivallast §-i 438 järgi avaram, sest ta on põhjus-

⁸⁵ Sama analüüs kehtib ka KrS § 116 lg.1 p.4 antud vägivalla tegudele õhutamise kohta.

⁸⁶ KrS § 130.

⁸⁷ Vrd. Saarmann/Matto, op.cit. lk.286.

tatav ka ilma isikuvastase vägivallata. Kuna aga meelemärkuseteta olekusse viimine ei esine üldse ise-
seisva süüteona, siis juhtudel, kui sellega kaasub isikuvastane vägivald või kehavigastamine, on antud ideaal-konkurents viimastega ja selle süüteoga, mille tunnuseks esineb meelemärkusetus. Eelnevas sättes on mõeldav ja peab esinema meelemärkuseteta olekusse viimine ilma isikuvastase vägivallata ja kehavigastuseteta. Vastasel korral tekib konkurents nimetatud süütegudega. Järelduvalt KrS § 130 on ainsana raken-
datav niivõrra, kui puuduvad isikuvastase vägivalla ja kehavigastamise tunnused.⁸⁸

⁸⁸ Sama analüüs kehtib ka KrS § 131 lg. 1,4 kohta. Nim. sättes on isikuvastane vägivald eraldatud vastu tahtmist meelemõistuseteta olekusse viimisest isegi expressis verbis ja antud süüteo teise koosseisuna.

6.Ptk.12. Süüteona avaliku rahu ja korra vastu esineb kaklus või muu määratsemine avalikus kohas avalikul koosolekul või väljaspool neid, kuid rikku- des avalikku rahu või korda. Sama süüteo kvalifit- seeritud juhus on antud, kui rahvahulga poolt toime- pandud määratsemise tagajärjeks oli raske või üliras- ke kehavigastus või surm.⁸⁹ Tõusetub küsimus, kui võrd- hõlmab kaklus või määratsemine isikuvastast vägivalda. Sätte 4. lõikest, mis räägib määratsemisel tekitatud raskest või üliraskest kehavigastusest või surmast, võib arg. a contrario järeldada, et lg.2 antud kak- lus või määratsemine hõlmab nii isikuvastast vägival- da kui ka kerge kehavigastust. Mõistetavalt tuleb kakluse ja määratsemise sisu määritlemisel peale isi- kuvastaste süütegude teokoosseisu tunnuste arvesta- da veel varavastaste süütegude teokoosseisu tunnu- seid.⁹⁰ Järelduvalt sisaldab kaklus ja määratsemine

⁸⁹ KrS§254 lg.2,4.

⁹⁰ Vt. Saarmann/Matto, op.cit.lk.140.

vägivalda laiemas mõttes, hõlmates ühtlasi vägivalda §-i 438 mõttes kuni kerge kehavigastuseni (incl.).

7.Ptk.19. Süüteona perekonnaõiguse vastu esineb vanema, eestkostja, hooldaja või alaealise eest hoolditseja julm ümberkäimine alla seitsmeteistkümnepäevase isikuga.⁹¹ Lahendamist nõuab antud sättes julmuse sisu! Vaadeldes sama sätte järgi süüteona käsitatava käitumise karistuse määra, näeme, et see on antud suuremana ja raskemana kui süüteona käsitatava käitumise juhtudel §-i 438 järgi. Järelikult juhul, kui julmus ei hõlmaks isikuvastast vägivalda, siis käitumine, mis sama süüteo teokoosseisu piires oleks kvalifitseeritav isikuvastase vägivallana, peaks paigutatama ainult §-i 438 teokoosseisu. Antud juhul oleks tulemus karistusemäära osas täiesti ebaloogiline, kuna sel juhul kergem julmus, mis isikuvastase vägivallana kvalifitseeritav pole, oleks raskemini karistatav kui julmus, mis esineb isikuvastase vägi-

⁹¹ KrS § 392 lg.1 p.1.

vallana §-i 438 mõiste kohaselt. Edasi teame ka, et julmusena füüsilise vägivalla kõrval võib esineda psüühiline vägivald, näit. hirmutamine, ehmatamine, näljutamine. Järelduvalt võib väita, et antud sättes esinev julm ümberkäimine hõlmab endasse isikuvastase vägivalla laiemas mõttes, olles seega avaram vägivalla mõistest §-i 438 järele.

8.Ptk.26. Süüteona isikuvabaduse vastu esineb tahtlik ähvardamine surmata ähvardatavat isikut või ta perekonnaliiget, võtta neilt vabadust, toime panna vägivaldselt isiku kallale kippumist nende vastu, või hävitada nende varandust süütamise, plahvatuse või uputuse teel.⁹² Teema kohaselt tuleb püstitada küsimus, mis on sättes antud vägivaldselt isiku kallale kippumise ähvarduse sisuks. Kuna sättes mainitakse raskema ähvardatava vägivallateona surma tekitamist ja muu piiritelu puudub, siis võib arg.a minori ad maius järeldada, et vägivaldselt isiku kallale kippumisel ähvardus sisaldab eneses kõiki isi-

⁹² Krs § 473.

kuvastaseid süütegusid, mis kvalifitseeritavad isikuvastase vägivallana ja mille vahendiks ning eelnevaks käitumiseks on isikuvastane vägivald, alates isikuvastasest vägivallast kuni surmatekitamiseni. Järelduvalt võib väita, et antud sättes esineb vägivald laiemas mõttes, mis ühtlasi hõlmab enesesse ka vägivalla §-i 438 mõiste kohaselt.

9.Ptk.27. Sugukõlvatute süütegude hulgast peab vaatluse alla ja analüüsimisele võtma pederastliku teo, kui see saadeti korda isiku kallal, kes selleks eli viidud meelemõistuseta olekusse vägivalla tarvitaja enese poolt või ta osavõtul.⁹³ Tõusetub küsimus, mis sisaldab eneses meelemõistuseta olekusse viimine. Kas on antud juhul meelemõistuseta olekusse viimise vahendina mõeldav ka isikuvastane vägivald? Peab vastama eitavalt, sest sama süüteo kordasaatmine isikuvastase vägivalla abil on eraldatud samas sättes lg.2 p.3 ja tuleb lugeda sel-

⁹³ KrS § 479 lg.2.p.4.

lega kaetuks. Sättes (lg.2 p.4) esineva väljendi "vägivalla tarvitaja" all on mõeldud süüteo-subjekti ja vägivalla sisuna on mõistetav pederastlik teugu. Järelduvalt antud sättes meelemõistuseta olekusse viimine esineb ilma isikuvastase vägivallata ja suleb seega §-i 438 rakendamise välja. Juhtudel, kui sama süüteo juures esineb isikuvastane vägivald, tuleb kohaldamisele sama sätte lg.2 p.3.⁹⁴

10.Ptk.32. Röövimine, s.o. riisumine omastamise sihiga meelemõistuseta olekusse viimise, kehavigastuse, karistatava ähvarduse või isiku kallal vägivalla tarvitamisega.⁹⁵ Sätte sõnastusest järeldub, et meelemõistuseta olekusse viimine siingi ei või toimuda isikuvastase vägivallaga, sest viimane kui röövimise vahend on meelemõistuseta olekusse viimisest kui samuti ühest röövimise vahendist expressis verbis

⁹⁴ Sama analüüs meelemõistuseta olekusse viimise kohta kehtib ka KrS §-i 485 p.3 kohta - suguühendus naisisikuga, kes selleks oli viidud meelemõistuseta olekusse vägivalla tarvitaja enese poolt või selle osavõtul.

⁹⁵ KrS § 555.

eraldatud. Järelduvalt meelemõistuseta olekusse viimine antud sätte kohaselt on mõeldav ainult niivõrra, kui ta ei ole tekitatud kehavigastuse, karistatava ähvarduse või isikuvastase vägivalla abil. Samuti ei esine antud sätte piires samas küsimuses ideaal-konkurentsi nimetatud süütegudega, nagu seda märkima pidi §-i 130 analüüsil.

11.Ptk.37. Teenistuselalised süüteod riigi- ja omavalitsuse teenistuses. Teemakohase süüteona võtame käsitluse alla riigi või omavalitsuse teenija teo, kes teist teenijat tahtlikult takistas ta kohuste täitmisel.⁹⁶ Lahendamist nõuab sättes esineva väljendi "takistamine" sisu. Kas hõlmab takistamine ka isikuvastast vägivalda? Peab nentima, et takistamise mõiste on isikuvastasest vägivalla mõistest avaram, sest juhtudel, kui takistamine esineb isikuvastase vägivallana või kehavigastuse tekitamise näol, on antud ideaal-konkurentsi viimastega ja selle süüteoga, mille teokoosseisuks oli takistamine.

⁹⁶ KrS § 600.

Järelikult võib väita, et sättes antud takistamine olles küll isikuvastasesest vägivalla mõistest §-i 438 järgi avaram, ei hõlma viimast, vaid takistamine peab seisnema muus tegevuses, mis pole isikuvastase vägivallana kvalifitseeritav.

Osundatud teoseid

Hafter E., Schweizerisches Strafrecht, Besonderer Teil, Erste Hälfte, Berlin 1937.

Kadari H., Isikuvastased süüteod, Tartu 1938.

Kristal H., Kehavigastuse mõiste ja liigid KrS-s, i. Õigus 1935,7, lk.289 jj.

Kristal H., Märkmeid H. Madissooni artikli "Isiku vigastusi KrS-s" kohta, i. Õigus 1936,2, lk. 81 jj.

Madisson H., Isiku vigastusi KrS-s, i. Õigus 1935,10, lk.433 jj.

Rebane I., Riigikohtu kriminaalosalakonna lahendeid 1935-1938, Tallinn 1939.

Rebane I., Riigikohtu kriminaalosalakonna lahendeid 1939, Tallinn 1940.

Rooks, G., Kohtuarstiteadus, Tartu 1938.

Saarmann K. ja Matto K., Kriminaalseadustik kommenteeritud väljaanne, Tallinn 1937.